

Տղան կերպով մը գերդաստանին պաշտպանը կրնայ սեպուիլ։ Այն նաև ընտանիք առանց որդւոց . կամ ան է որ լքուած իրենց զաւակ չէ տուած, կամ տուածը ետ առեր է . այս տնտեսութիւնքը անկատար տնտեսութիւնք են . վասն զի քանի որ ամուսինք իրենց ծաղիկ հասակին մէջ են, կրնան իրարմով սփոփուիլ . բայց երբ հասակին և երեակայութեան հետ սէրն ալ կը սկսի պակսիլ, շատ անգամ տնական երջանկութիւնը ցրտութեան կը փոխուի, և անմիաբանութիւնք կ'երևան։

Տղան բարիք մըն է գերդաստանի։ Ինչ որ ամուսնութիւնը կրից և առժամանակեայ եռանդեան մը արգասիք եղած է, տղուն մը ծնունդը տեսակ մը ծանրութիւն և մեծ վայելութիւն կը մտցնէ գերդաստանին մէջ։ Այն նոյն ամուսնութիւնն՝ պարզ պատշաճողութեան և խոհականութեան արգասիք է, տղուն ծնունդը՝ նոյն տնտեսութեան եռանդ, աշխոյժ և կրակ կու տայ . որով կերպով մը ծնողաց դաստիարակութեանը հարկաւոր կ'ըլլայ, ինչպէս ծնողք հարկաւոր են տղուն դաստիարակութեանը համար։ Այն ծնողք որ յիրաւի կը սիրեն իրենց տղաքը, ու նուիրական պարտք մը կը սեպեն՝ միայն բարի օրինակ տալ անոնց, կը ջանան նախ իրենք զիրենք դաստիարակել, կըրքերնին զսպել, անվայել խօսքեր և հայհոյութիւնք չգրուցել, ծուլութիւն ներնուն դէմ կուռիլ, և ամէն փոյթ բանեցնել՝ որ իրենց գործովը խօսքերնին սուտ չհանեն։ Այս իրենց վրայ հսկելուն ջանքը՝ որպէս զի տղայոց օրինակ չարի չըլլան, կամաց կամաց կատարելութեան և ինքզինքնին ուղղելու սկըբունք կը դառնայ։ Տղան՝ անմիաբան գերդաստանի մէջ սէր և խաղաղութիւն կը մտցնէ, վայելութիւն և պարկեշտութիւն՝ անկարգ տան մը մէջ, կարգ և տնտեսութիւն՝ շայլ ընտանեաց մէջ։ Այն սուրբ և անմեղ արարածին առջև կը լռեն կիրք, կը ծածկուին ախտք, և գերդաստանը կը մաքրուի . և շատ անգամ կը պատահի որ

մինչ կը կարծէ տղայն թէ իւր ծնողաց իմաստութիւնը կ'ընդունի, չգիտեր թէ շատ անգամ ինքն է նոյն իմաստութեան առաջին աղբիւրը։

ԲԱՐՈՅԱՎԷՊ

Թշնամոտիսն երկու երկուորեակ եղբարց մէջ։

Վիրտի Սէրան քաղքին մօտերը՝ Ֆորսդ անուամբ հին ու մեծ կիսաւեր դղեակ մը կայ, որ բարձրաւանդակի մը վրայ շինուած է՝ ի միջի բազմութեան թփերու, որոնք ահաւոր ապառաժներու ճեղքերուն մէջ կը բուսնին։ Բարդինա գետին գեղեցիկ սահանքները կ'ուռգանեն աս ժայռերուն ստորոտը, անոնց վրայի պատած մամուռը միշտ կենդանի կը պահեն, զովութի մը կու տան ախորժ հովանեաց, և իրենց խոխոջաձայն զբօսանաց արձագանգները կրկնել կու տան այն իշխանական ապարանքին։ Ֆորսդի թանձր աշտարակները, իր պատերուն մնացորդները՝ որ անկատար կոթողներու նման կանգուն կեցած են, իր վրայի ատամնաձև պսակը՝ տխուր տպաւորութիւն մը կ'ընեն մարդու վրայ . և շէնքին ծայրը կառուցած եկեղեցին ալ ցաւալի յիշատակ մը ու ցաւալի դէպք մը կը յիշեցնէ։ Հոն անոր մէջ երկու երկուրեակ եղբարք իրար զիրար սպաննեք են։ Ասէն ընթերցողք թէ մարդկային վայրենութիւնը ինչուան որ աստիճանի կրնայ հասնիլ։

Ֆորսդ դղեկին տէրը կոմսի տիտղոս ունէր։ Ասէն մը եղաւ որ այս կալուածատերանց սերունդէն ելած կոմսերէն մէկը աղջիկ զաւակ մը միայն ունեցաւ, որով իրեն ազգատոհմն ու գերդաստանին անունը մարելու վրայ էր։ Յուսահատած էր կոմսը այս բանիս վրայ . և տեսնելով որ կամաց կամաց իր տարիքը առաջ կ'երթայ ու կը ծերանայ, կ'անիծէր դառնաբար իր կնկանն ամուսնութիւնը։ Աւանդութիւնը կը պատմէ

Թէ կնկան ճարը հատած աս բանէս՝ ելաւ մէկ օր մը քարայր մը գնաց, ուր մեռելահայ մը կը բնակէր։ Ի՞ր մազէրը սեւ էին այն առաւօտն որ դղեկէն ելաւ։ Իսկ իրիկունը ճերմակ մանգրով տուն մտաւ։ Բիշ ատենէն լսեց ուրախութեամբ կոմնը որ իր կնիկը յղի էր։ Ի՞նչեր մը ահեղ ձայն մը լսուեցաւ կոմսուհոյն խուցէն։ Վազեցին ներս մտան, տեսան որ մեռեր էր ինքը, և իր անկողնոյն վրայ երկու երկուորեակ տղաք կը տապալտրկէին, զորոնք ինքը ծներ էր։ Ո՞րն էր ասոնցմէ անդրանիկը... ոչ ոք ստուգիւ գիտէր զայն։ Ասանկով կալուածը տէր չէր ունենար, որովհետեւ կոմնը անդրանիկ որդի չունէր։

Եւս երկու տղաքները մեծցան. և որչափ որ տարիքնին առաջ կ'երթար, այնչափ աւելի բոլոր ոգւով զիրար կ'ատէին։ Հայրը սրտին ցաւէն կեանքը կնքեց՝ անիծանելով իր զաւակները։ «Ի՞նչ որ իմ եղբայրս չըլլար, կ'ըսէր ասոնցմէ իւրաքանչիւրը, ես միայն կը ժառանգէի բոլոր Ֆորսդի կալուածը, և Ֆորսդի կոմս կ'ըլլայի՝ տէր այն ամէն ծառաներուն, որոնք անոր համար միայն կը ծառայէն հիմա ինծի՝ որովհետեւ իրենց վարձքը կը վճարեմ իրենց։ Ինիծեալ այն արգանդը, որ ըզմեզ յղացաւ. անիծեալ մեր եղբայրութիւնը»։

Դիպուածով այս երկու եղբայրքն ալ միևնոյն աղջրկան սիրահարուեցան, որ չըջակայ տեղեաց կալուածատիրոջ մը զաւակն էր։ ()ը մը որ ասոնք՝ իւրաքանչիւրը քանի մը ծառաներով դղեկին այլ և այլ դռներէն դուրս ելած էին աղջրկան հօրը այցելութեան երթալու համար, անոր դղեկին դրան առջև իրարու հանդիպեցան։ Ինչ ատեն բարկութիւննին զեղաւ զայրացաւ. աչքերով վայրկեան մը զիրար կշռեցին, երեսի պահպանակնին վար իջեցուցին, յարձակեցան մէկմէկու վրայ՝ սուրերնին բարձրացուցած, և ուժգին հալուածներ կու տային իրարու։ Սակայն քանի որ դեռ ծանր վէրքեր չէին ա-

ռած, կալուածատէրը վրայ հասնելով՝ մէջերնին մտաւ ու բաժնեց զանոնք իւրարմէ։

Երկու թշուառ եղբայրց ատելութիւնը վերջին ու անհաւատալի աստիճանի հասաւ... ()ը մը Պրիքսէն քաղաքը բնակող սուրբ աբբայ մը դղեկին դուռը զարկաւ. կու գար ասիկայ փորձ մը ընելու որ զանոնք իրարու հետ հաշտեցնէ։ Եւս Ութոնի քով գնաց. «Ո՞րդ սիրոյն համար ըլլայ, ըսաւ, ինձի խօսք տուր միայն որ վաղը դղեկին ժամը գտնուիս առանց զէնքի պատարագին միջոցը»։ — «Եւս գամ, պաւ տասխանեց Ութոն, կու գամ, ահա կը խոստանամ քեզի»։

Դուրս ելաւ անկէց աբբան ուրախ սրտիւ, և գնաց զԴալբերտ գտնալու։ Դալբերտի սիրտը վայրագ ցնծութեամբ մը լեցուեցաւ՝ երբոր ծերունին իրեն բերնէն նոյն խոստմունքն առաւ, իմացնելով իրեն որ հոն պիտի գտնար իր եղբայրը՝ իրեն պէս անզէն։

Երկրորդ օրը տեղւոյն բոլոր կղերը և մերձակայ պարոնութեանց գլխաւոր կալուածատէրքը Ֆորսդ դղեկին եկեղեցւոյն մէջ ժողովուած էին։ Իմէնքն ալ կ'ուզէին ներկայ ըլլալ երկուց եղբայրց հաշտութեանը, և ձեռքերնէն եկածին չսփօգնել անոր։ Ութոն և Դալբերտ ելան իրենց բնակարանէն, և բազմութեան մէջէն անցնելով՝ արագ քալուածքով խորանին առջև գացին։ Ինչանկ դաժան ու խորխտ էր դէմքերնին և անանկ խոժու աչքով կը նայէին, որ ժամուն մէջ գտնուած թէ ազնուականներն և թէ գեղացիք կ'ըսէին անոնց անցնելու ատենը՝ որ աբբայն մեծ հրաշք մը կ'ընէ, թէ որ անոնք իրարու եղբայրական համբոյր տալու ըլլան։

Եբբան սկսաւ մատուցանել պատարագը. ներկայ եղողները մեծաւ ջերմեռանդութեամբ մտիկ կ'ընէին անոր՝ բարի վախճան մը բաղձալով այն գրգռութեանը։ Երբոր հաղորդութեան ժամանակն եկաւ, քահանայն դէպ ի երկուորեակներուն կողմը առաջ գալով

ձեռքը սուրբ մարմինն ու սուրբ բաժա-
կը բռնած՝ զօրաւոր ձայնով մը ըսաւ
անոնց . “ Յիսուսի Վրիստոսի մար-
մնոյ և արեանն համար ըլլայ՝ երդմնե-
ցուցանեմ զձեզ , Ոթոն և Ղալբերտ
եղբարք , որ աս վայրկենէս սկսեալ
մերժէք սրտերնէդ ամէն մարդկային
մտածութիւն , և խաղաղութեան համ-
բոյրը տաք իրարու ” :

Երկու եղբայրները մէկէն ելան այն
աղօթարաններէն , որոնց վրայ չոգած
էին՝ մէկզմէկէ քիչ մը հեռու , և իրա-
րու մօտեցան անխռով քայլերով : Երբ
որ զիրար շօշափելու վրայ էին ու դէպ
’ի առջև կը ծռէին իբրեւ թէ գրկուելու
համար , բազմութիւնը ուրախութեան
լուռ ձայներ կը հնչեցնէր . մէյ մ’ ալ
յանկարծակի սաստիկ աղաղակ մը լը-
սուեցաւ խորանին առջևէն , անոր ե-
տեէն աւելի սաստիկ աղաղակ մըն ալ :
Վոյն ատեն քահանային զգեստներն ու
խորանին սփռոցը արեան կրկին ցայտե-
րէ ներկուեցան : Փոխանակ իրարու
խաղաղութեան համբոյրը տալու , ա-
սոնց իւրաքանչիւրը մի և նոյն ժամա-
նակ զգեստին տակը պահած դանակն
եղբօրը սիրտը խոթեր էր :

Երբոր դեռ երկուքն ալ կենդանու-
թեան վերջին վայրկեաններուն մէջն
էին , քահանան յուսարով անոնց հոգին
փրկելու ու զղջմունքի բերելու զանոնք՝
սրտերնին վախ ձգելով , դարձաւ դէպ
’ի Ոթոն , և անոր առջևը դրաւ դը-
ժոխքն ու յաւիտենական պատիժները :
— “ Ե՛տ աղէկ , ըսաւ անիկայ , շատ
աղէկ . աս ուրախութիւնը պիտի ունե-
նամ՝ որ տեսնամ եղբօրս մինչև ցյաւի-
տեանս տանջուիլը ” : — “ Բայց դուն
ալ պիտի տանջուիս , դուն ալ պիտի
դատապարտուիս ” : — “ Ե՛մ ուզեր
ես արքայութիւն երթալ , պատասխա-
նեց Ոթոն ակռաները կրճտելով . ո-
րովհետև արքայութենէն չեմ կրնար
լսել անոր ցաւագին աղաղակները ու
տեսնալ անոր արցունքները ” :

Վահանայն աչուրները երկինք վե-
րուց , “ Վոնէ մէկը միայն փրկութեան
հասցրնեմ , հառաչեց , ու Ղալբերտի

մօտեցաւ ըսաւ . “ Վաղաչեմ՝ հոգիդ
մտածէ ” : — “ Ե՛մ հոգիս եղբօրս հո-
գւոյն պէս է . ծնած օրէս ’ի վեր սա-
տանայինն է ” : — “ Օղջա և կրնաս
իր ձեռքէն առնել զայն ” : — “ Ե՛ս ,
կ’ուզէի ձեռքէն առնել , եղբայրս աւե-
լի յուսահատեցնելու դիտմամբ միայն ” :
— “ Օղջա որ բարի օրինակ տաս ի-
րեն ” : — “ Ոչ . ոչ երբեք . թէ որ ես
զղջայի , ինքը իմ օրինակիս կը հետևեր ,
և անատեն ինքը չէր դատապարտուեր :
Վատեմ ես զինքը անանկ՝ ինչպէս որ
հայրս կ’ատէր զմայրս ” : — “ Ե՛ս ալ
անանկ կ’ատեմ զքեզ՝ ինչպէս որ մայրս
կ’ատէր զհայրս ” : ձայն տուաւ ան-
դիէն Ոթոն : Եւ երկուքն ալ կը տա-
պըլտըկէին կը գալարէին գետնին վրայ ,
ու աչքով իրարու կը սպառնային : Վա-
հանայն տեսնելով որ իրարու ասանկ
մօտ կենսւով՝ կատաղութիւննին ու ա-
տելութիւննին աւելի կը սաստկանար ,
հրամայեց որ զատեն իրարմէ : Երբոր
վերուցած կը տանէին զասոնք , երկուքն
ալ հոգինին փչեցին :

Ե՛ս տխրալի դիպուածը որդուց որ-
դի կը պատմուի Վիորլի մէջ՝ Հաշտո-
ւիտի Փորագի անուամբ :

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆՔ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

Ի Լուդովիկ Ժէ :

Բազմավիպիս ընթերցողները Լա-
րոլէիոս Ժ. Զին վարուցի ու մահուան պատ-
մութեան մէջ տեսան որ այս թագա-
ւորին որդին՝ Լուդովիկոս Վարդուս ալ
իր հօրը հետ մէկտեղ Տաճարի բանտը
փակուեցաւ : Հօրը մահուանէն վեց ա-
միս ետքը՝ Վարիզու Հասարակութիւ-
նը հանեց մօրը քովէն ազնիւ պատանին
ու Սիմոն անուամբ կօշկակարի մը պահ-
պանութեանն յանձնեց . և ըստ հաւա-
նական կարծեաց՝ այն բանտարգելու-
թեան ծանր ու անբերելի նեղութիւն